

**SCHRIFTELIJKE VRAAG**

nr. 86  
van **KATIA SEGERS**  
datum: 28 januari 2019

---

aan **SVEN GATZ**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

---

*Gedetineerden - Cultuurbeleving*

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens stelt dat iedereen het recht heeft om deel te nemen en bij te dragen aan cultuur.<sup>1</sup> Het deelnemen aan of het beleven van cultuur is een basisrecht. Dit is echter niet voor iedereen even evident. Denk bijvoorbeeld maar aan de verschillende kansengroepen. Eén van die kansengroepen zijn gedetineerden.

Vlaanderen telt momenteel 16 gevangenis.<sup>2</sup> De Vlaamse Gemeenschap is bevoegd voor de dienstverlening aan gedetineerden. Strafvuitvoering en het gevangenispersoneel vallen dan weer onder de federale bevoegdheid.<sup>3</sup>

Artistieke projecten en cultuur in de gevangenis zijn een hefboom tot re-integratie in de samenleving en kunnen ervoor zorgen dat het herval bij de gedetineerden beperkt wordt.<sup>4</sup> Het zorgt ervoor dat gedetineerden zich zinvol kunnen ontwikkelen. Op deze manier kan men vermijden dat mensen helemaal vervreemden van de samenleving.<sup>5</sup> Zinnige tijdsinvulling kan er ook voor zorgen dat gedetineerden minder snel zullen radicaliseren. In het Participatiedecreet wordt dan ook specifiek aandacht gevraagd voor gedetineerden.<sup>6</sup>

---

<sup>1</sup> <https://mensenrechten.nl/nl/welke-mensenrechten-zijn-er>

<sup>2</sup> [https://justitie.belgium.be/nl/themas\\_en\\_dossiers/gevangenis/belgische\\_gevangenis\\_en](https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis_en)

<sup>3</sup> <https://www.rektoverso.be/artikel/culturele-projecten-binnen-de-gevangenis-0>

<sup>4</sup> [https://www.research.ed.ac.uk/portal/files/13512610/0\\_1829\\_learningrehabilitationandtheartsinprison.pdf](https://www.research.ed.ac.uk/portal/files/13512610/0_1829_learningrehabilitationandtheartsinprison.pdf)

<sup>5</sup> <https://www.derodeantraciet.be/sociaal-cultureel-werk/>

<sup>6</sup> <https://cjsm.be/sport/overkoepelende-themas/participatie/participatiedecreet/voor-wie>

In Vlaanderen werken verschillende organisaties al rond dit thema, denk bijvoorbeeld maar aan De Rode Antraciet, Demos, Victoria Deluxe en nog vele anderen.

In oktober 2018 stelde De Rode Antraciet het boek 'Mekaar zien. Het belang van cultuur in de gevangenis' voor. Ook de minister was hier aanwezig.

We zien dat de vzw's die hierrond werken mooie initiatieven naar buiten brengen. Een mooi voorbeeld was het project 'Binnenste Buiten' waarbij studenten van de Dendermondse Academie voor Muziek, Woord en Dans authentieke klederdracht voorstelden met teksten die gedetineerden van de gevangenis van Dendermonde zelf geschreven hadden.<sup>7</sup>

Omdat het belang van cultuur en kunst voor gevangenen vaak wordt onderschat, wens ik aan de minister de volgende vragen voor te leggen.

1. Hoeveel en welke cultuurprojecten in de gevangenis of in samenwerking met de gevangenis worden momenteel gesteund door de Vlaamse overheid?
2. Welke gevangenissen scoren het slechtst in het aanbieden van cultuurprojecten en welke gevangenissen het best?
3. Welke concrete stappen heeft de minister tijdens zijn beleidsperiode gezet om cultuur en kunst een meer prominente plaats te geven in de Vlaamse gevangenissen?

**SVEN GATZ**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

---

**ANTWOORD**

op vraag nr. 86 van 28 januari 2019

van **KATIA SEGERS**

---

1. De Vlaamse Overheid ondersteunt cultuurprojecten in de gevangenis of in samenwerking met de gevangenis via het Participatiedecreet van 18 januari 2008. Enerzijds door de werking van De Rode Antraciet vzw (artikel 15 tot en met 17 van het vermelde decreet) financieel te ondersteunen en anderzijds door het subsidiëren van de gevangenisbibliotheken (cf. artikel 18 van het vermelde decreet).

Daarnaast worden projecten met gedetineerden ondersteund o.a. via de participatieprojecten kansengroepen in het kader van het Participatiedecreet, via projecten in het kader van het Kunstendecreet, het Transitireglement en via innovatieve projecten.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de lopende projecten 2019 – uitgezonderd de projecten van De Rode Antraciet vzw en van de gevangenisbibliotheken.

Bijlage 6 geeft een overzicht van gesubsidieerde projecten in de periode 2014-2018 - uitgezonderd de projecten van De Rode Antraciet vzw en van de gevangenisbibliotheken.

De Rode Antraciet vzw wordt gesubsidieerd als vereniging ter bevordering van de culturele en sportieve participatie van gedetineerden op basis van hun beheersovereenkomst 2017-2021. In 2018 heb ik een subsidie van 1.217.953,23 euro voorzien, voor 2019 wordt een subsidie van 1.228.085,60 euro voorzien. De Rode Antraciet vzw focust op een breed (sociaal-)cultureel groepsaanbod binnen de Vlaamse en Brusselse gevangenissen (18 in totaal). Dit gaat o.a. over beeldende ateliers, persoonlijkheidsvormingen, leesgroepen, muziek en theater, enzovoort... Hiervoor doet de Rode Antraciet vzw beroep op (eigen) vrijwilligers of professionals (individueel of organisaties). Hun partners zijn onder meer de lokale Vorming Plussen, musea (SMAK, Museum M, KMSKA, ...), KVLV, Open Doek, Lezerscollectief, Amnesty International, sociaal-artistieke organisaties, artiesten en kunstenaars, enzovoort ...

Om het groepsaanbod cultuur, het draagvlak binnen en buiten de gevangenis, mogelijk te maken, is er in elke gevangenis een cultuurfunctionaris van De Rode Antraciet vzw aanwezig (30% tijdsbesteding per gevangenis). Samen met de diverse culturele actoren en partners organiseren ze een kwaliteitsvol cultuuraanbod binnen de gevangensmuren. Het binnenbrengen van de buitenwereld is een bijzonder belangrijk gegeven voor de gedetineerden, evenals het communiceren over realisaties binnen de muren naar de vrije samenleving.

Om het draagvlak binnen de gevangenis uit te bouwen participeert De Rode Antraciet aan allerhande beleidsoverleg en praktisch overleg. In 2017 heeft De Rode Antraciet vzw een eigen registratiesysteem ontwikkeld om een minimum aan gegevens te verzamelen (cf. bijlagen 2 en 3).

Om de reguliere bibliotheekwerking uit te breiden tot de gevangenissen, sluit de Vlaamse Overheid convenanten af met gemeenten met een gevangenis op hun grondgebied.

Gevangenisbibliotheken bieden materialen en diensten aan vergelijkbaar met het aanbod in de openbare bibliotheken. Bijzondere aandacht is er voor de vele culturen en talen die in de gevangenissen aanwezig zijn.

De gevangenisbibliotheken streven het model van de openbare bibliotheken na en bieden middelen aan om onderwijs en rehabilitatieprogramma's mogelijk te maken.

Gevangenisbibliotheken kunnen dus een essentiële verbindingslijn vormen met de buitenwereld.

Momenteel worden er twaalf gemeenten ondersteund – Aalter (Ruisselede), Antwerpen, Beveren, Brugge, Dendermonde, Gent, Hasselt, Ieper, Leuven (Leuven Centraal en Leuven Hulp), Mechelen, Oudenaarde en Turnhout (Turnhout zelf, Hoogstraten, Merksplas en Wortel) – voor in het totaal 16 gevangenisbibliotheken. Deze gevangenisbibliotheken vertegenwoordigen een jaarlijkse Vlaamse subsidie van 370.000,00 euro. Deze middelen worden verdeeld op basis van het aantal gevangenisbibliotheken en het gemiddeld aantal gedetineerden.

De Rode Antraciet vzw ondersteunt de werking van de gevangenisbibliotheken via het organiseren van 2 collega-groepen per jaar. Bibliotheekmedewerkers van gevangenisbibliotheken kunnen hieraan participeren en wisselen expertise uit over gezamenlijke topics bv. kwaliteit religieuze boeken, collectievorming, digitalisering, infrastructuur, participatie van gedetineerden, enz...

Het zijn die steden en gemeenten die de gevangenisbibliotheken runnen. Momenteel bereidt mijn administratie de nieuwe convenanten (1/1/2020 – 31/12/2025) en begeleidende afsprakennota's voor.

Binnen de gevangenisbibliotheken zijn de bibliotheken zeer belangrijke ontmoetingsplaatsen, rustplekken voor gedetineerden. Om het bestaan hiervan niet in het gedrang te brengen zijn de nieuwe convenanten zeer belangrijk. Ter voorbereiding hiervan ontwikkelt de collega-groep gevangenisbibliotheken momenteel een visietekst rond hedendaagse gevangenisbibliotheken. Daarnaast evalueert mijn administratie samen met de collega-groep de huidige afsprakennota's.

2. Het aanbieden van cultuur binnen de gevangenis is sterk afhankelijk van de lokale context: het type gevangenis, de infrastructuur, vragen/noden van de gedetineerden, aantal gedetineerden, inzet personeel gevangenis in functie van bewaking, acties vakbonden, lopende protocollen enz. Op basis van de lokale behoeften en mogelijkheden wordt een planning opgemaakt met een aanbod van culturele groepsactiviteiten.

Sinds 2015 ging het federale directoraat-generaal Penitentiare Inrichtingen (DG EPI) van start met het project 'Anders werken', een beslissing van de federale overheid om de personeelskost te verminderen. Dit heeft voor De Rode Antraciet vzw implicaties op het vlak van ondersteuning naar gedetineerden: bijvoorbeeld de functie van vormingsagent werd geschrapt. Vormingsagenten waren de link tussen gedetineerden en de hulp- en dienstverlening. De gevolgen van de rationalisering zorgen ook voor woelige periodes (stakingen, personeelstekort door absentie, verloven, hoog ziekteverzuim). Dit heeft enorme gevolgen voor het cultuuraanbod.

Het Departement Cultuur, Jeugd en Media, noch De Rode Antraciet houden wegingsscores bij t.a.v. individuele gevangenisbibliotheken omdat het gevangeniswezen te complex en delicaat is om hierover uitspraken te doen die de samenwerking alleen maar zouden bemoeilijken.

Zie bijlagen 4 en 5: grafieken gerealiseerde en geannuleerde groepsmomenten cultuur.

3. De Afdeling Welzijn en Samenleving van Minister Vandeuren neemt het voorzitterschap, het secretariaat en de ondersteuning van de werking van de Gemengde Commissie gevangeniswezen voor haar rekening. De Gemengde Commissie bestaat uit vertegenwoordigers van departementen, waaronder het Departement Cultuur, Jeugd en Media, en agentschappen van de betrokken beleidsdomeinen, alsook vertegenwoordigers van organisaties van hulp- en dienstverleners uit deze beleidsdomeinen, waaronder De Rode Antraciet (cf. strategische doelstellingen van DRA).

Daarenboven heb ik ervoor gezorgd dat gedetineerden in het nieuwe decreet van 7 juli 2017 voor de subsidiëring en erkenning van het sociaal-cultureel volwassenenwerk als kansengroep werden opgenomen.

## **BIJLAGEN**

1. Lijst met cultuurprojecten die de Vlaamse overheid in 2019 in de gevangenis of in samenwerking met de gevangenis ondersteunt
2. Cijfers van 2018 voor groepsaanbod cultuur De Rode Antraciet vzw
3. Type groepsaanbod Cultuur (aantal activiteiten en %) - in alle Vlaamse en Brusselse gevangenissen 2018 De Rode Antraciet vzw
4. Geplande en gerealiseerde groepsmomenten cultuur 2018 De Rode Antraciet vzw
5. Annuleringen groepsmomenten cultuur 2018 De Rode Antraciet vzw
6. Lijst met cultuurprojecten die de Vlaamse overheid van 2014 tot en met 2018 in de gevangenis of in samenwerking met de gevangenis ondersteund heeft